

HO
143

Akadeemilise Emakeele Seltsi Toimetused V

Teine
liivi lugemik

Tartu, 1922

H 143

Toi

livəd lugdəbrōntəz

K2

Tartu, 1922

ioT

setnõrdebgul bevit

Trükikoda Ed. Bergmann, Tartu.

Rāndalist loul.

Rāndakēl, min jemakēl,
piva minnən um sin ēl!
Kis vōib rāndakiēdə unnə,
unub ka eņtš jema sōnnə.

Rāndakiēdə rōkandist
vanad livəd, rāndalist,
rāndakiēsə lōləd lōlist
rāndakiēsə Jumalt pōlist.

Rāndakiēdə rōkandəm
sieperast un ārmastəm,
volmə sellist, kui mād izad —
livəd neiku kivid vizad!

K. Stalte.

Kalamie loul.

Kis kil mīnda piškist āltiz,
kis vol minnən voidaji ?
kis kil minnən lōlād lōliz,
kis vol maggəm paññiji ?

— Piškist mīnda jema āltiz,
jema vol min voidaji,
lōlidi ta minnən lōliz,
vol min maggəm paññiji.

Sūrəks kazzən, lainəd mīnda
mer pāl lōjas āltəbəd,
lougə vierəs iļ ved pīnda,
nei ne mīnda voidabəd.

Bet siz tōvaz pūgəz minnən,
periz louləks lōlab sie :
„Kalamiez, um aiga sinnən —
puojə maggəm sina ie.“ — — —

K. Stalte.

Līvəd vana aiga.

1. Eđđisōna.

Ju emiņt ku seissaddə aigastə tągizpēdən vol mād piški līvəd tout vel pāgin jo sūr un veggi āb ku paldīn, un jeliz pids Vāldamer randə Kurmōs un Vidumōs. Kurmōl mādškəks īds kubs jelistə ka mād sugvelid kūrəd. Letləst voltə kougən ida puol mō sizal Vitebsk pilsāt tagan. Un puoi puol voltə tegiz mād sugud, ēstid, un vel ju kougən suoməd un munt mād sugud — nēdi vol un um vel paldīn ama puoipuoli Krievmō tāuz.

Līvəd un letləst vaisə kunagəd mierə iz uo, siest līvəd — koks kil ka ju piški tout — vol dūšəg un veggi. Ne keitə idstid letlizi segaməs un nāntən skodə tieməs. Letlistən vol sūr āda: līvədən paandə ēntsta ne iz tōtə, bet vastə pānda nāntən ka iz sōitatə. Sāl tultə 1190 aigastəs saksad letlistən abbəl un nei ne nopikstəstə līvədi un kūrīdi, kis perrə sulistə letlistəks kubbə, nei ku paldīn set ikš piški piutāuz vel um līvədi illə iend Kuolka un Lūz vaisə. Un ne iz ka vel attə sūrīm daļa letləst segas, kis tōbəd periz līvəd jengə mōzə lāmatə un pa-letlizəks immər tiedə. Se ka vāggi aššə vōib iztulda, siest paldīn piga aməd nuord līvə puošəd un neitsəd uigəbəd entš izaizad kioldə rōkandə. Bet irgəm strōdə, irgəm nustə entš tout pālāienādi roušti, kis vel āb uotə letlistəks jara sullənd un kis āb uigət entš vanaiza līvəd nimstə. Ka nēdi, kis seda uigəbəd, kōfəm atkierə entš izaizad kiel jūrə. Paldīn līvəd tout um selli iz ku piški lōja, kis um bōrgəz mer lainəd vaisə un kientə lainəd viskəbəd idst kuožəst toizə kuožə. Un ja sellizən āb uo dūšəg mermiez pālə, kis tānda druošə kādškəks un kilma verkəks izsōrgəb amšti ōravaišti un vedalist kivšti, siz se lōja um pagalam.

Līmē mēg amad ku ikš druošē kilma verkāks mermiez un irgēm amad strōdē idšē mielsē entš piškiz tout juvam perast un āb laskēm jarakaddē mād perist piutāutē!

2. Līvəd jelami jedmēl saksad tulmēst.

Vanad līvəd volftē kalamied un ka mōstrōdijid. Sūrim daļa aigē mied jelist mer pāl, kientē ne pidist pa entš toiz izamōkēks. Konnē mōstrōdijid volftē naist un sodavaņņikad. Tallē, ku mer vol vizzē kilmēn, keitē mied jakt pāl, aga teitē un pravintistē sodaaždī un koigidi. Ku aiga vol juva, lekšta līvē mied mūdī toutidi segam un soddē pidam, ama emintēn vol nāntēn tiemēst letlistēks. Ka entš naiži un lāpsi vol līvədēn sōrgēmēst, siest mūd toutēd, neiku zemgalēd, kis volftē letlistēn sugud, ailistē līvədēn pālē un lōpistē villē un roušti.

Līvəd nuormie mielperast tie vol sodikšēmi. Ku soddē izuo, siz spēlistē sodaspēlidi: nuord salekšta kubbē, laskistē merkē un viskistē škāpidi. Sūr oppēmi vol ōbbēstēks. Nāntkēks ne iekistē il laigad grōvəd un ailistē vōitē. Nuord neitsəd tegiz pīnēst vānkidi un lōlistē il dūšēgəd vīndajid. Vanad mied ististē kubšē, joitē volftē un meta, pōrspriežistē il sodad un pidistē nōu il ūdēd.

Līvəd neiž ku mūd vana aiga toutēd volftē paganēd. Nānt jumalēd volftē pāva, kū un munt. Pivad mōtsad volftē, kus līvəd keitē nāntēn oppertēmēs. Oppertēd saitē jelaid, nurmvīla un mingizkōrd ka rīstingəd, emitēn sodavaņņikad un sellist, kis volftē jumali sakaitintēnd. Nēdī siz toitē jumaldēn pivad tōmēd jūsē oppērēks. Bet jedsē seda sai kizdēd jumalēd kādštē, voi se oppēr um nānt miel perast. Siz sai pandēd kakš škāpē rīstē un il nānt vīštē priestērd vāldiž ōrinīž ēdēnd vālda ōbiz illē, kien sālgas vol se, kientē tōštē oppertē. Ku ōbbi astiz juva jālgaks il škāpēd, siz se vol pa-tundēmēks, ku jumald seda oppert āb tōtē. Bet ku ōbbi astiz kura, se um nōvē jālgaks il škāpēd, siz oppēr vol jumald miel perast.

Se mōtsakabal, kus pivad tōmēd volftē, vol piva kuož. Sāl iz tuod mititē pūdē radlē aga mingist mārē tiedē. Kis seda tei, sai oppertēd. Kindē seda kabalt iz tuod, sien vol iemēst pa-

kōramōkēks, kus priestērd kaitsist oppērd perast izvotštēd jelaidī. Pivad pūd allē paliz ied pāvad lebbē tuļ, mis tuodēz kittē set piva mōtsa pūdkēks. Priestērdēn voļ if sie gōdēmāst, ku tuļ jara āb kustēks. Ja se mingizkōrd notikiz, siz se priestēr, kis voļ sili, se sai nōvē.

Nei mōitiz priestēr voļ piva rištīng. Tānda iz tuod mitikš pūtē. Soda aigal tāma voļ nōu un jumald tōmēz tietēbandaji. Jumald tōmi sai oppērjelai sidamēst un maksast jara tuntēd, aga ka līndēd rāukēmēzēst. Līvēd voļtē vāggi uskiji tout, midēgēst ne iz irgēt bās jumald tōmēst. Soddēl lātsē ne kizistē jumald kādst nōu un vonnē. Ja se iz izduod, siz voļtē jumald if mingiz aza nānt pāl kōzzist. Siz sai ama ezmēks piva mōtsa lebbē votštēd, voi sāl āb uo mingi slikti jelai aga lind ieklidēn, un perrē oppērtistē tegiz. Un ku siz jumald ka tuodēd oppērēks iz uotē mierigēd, siz oppērtistē ju sodavaņņikidi un kimmēz dafa sōdēd sodaviļast. Sie entš vana usk jūs pidistē ne vel kōgiņ perrē saksad sizzēl tūlmēst.

Famil, aga aim, voļ iza valdēb allē. Ta suodēz entš lāpsi un pidiz nēdi, ta voļ valdnika if entš famil un vōiz tiedē lapstēkēks, mis ta tōz, mitikš seda tāmman iz vōi kiēdē.

Iz līvēd mō voļ sajadēd kabaliz. Ama tuntēbēd nēsti voļtē Tureida, Vēna, Jdumō un Mōtsapuoli. Jegas mōkabalēs voļ entš pāmiez aga vanim. Tureidas pa-merkēks selliz vaņimēks voļ Kaupo. Kaupo voļ ama dūšēg nēsti vaņimēsti, sieperast tānda ienustistē līvēd pa entš pāvaņimēks aga kēņigēks. Ta vōtiz sūr sodalēmēz letlēst vastē jeddē, vīndiz nānt un toi rikkē sodavila. Perrē ku saksad tuļtē Līvēdmōzē, Kaupo voļ sūr vastē paņņiji, bet nei ku saksti voļ ju pāgiņ un ne voļtē labakēmēd sodaazadēks, siz ikštēz voļ Kaupōn ala āndamēst. Un perrē ku līvēd rištuskē vastē vōtistē, lekš Kaupo 1209 a. saksadēks ēsti toutēn rištuskē vīmē. Bet nāntkēks se aza nei aššē iz lā: ēstidi voļ piga kakš kōrd emiņt, neiku siz iztuļ sūr verivalami saksad un ēstid vaisē. Ikštēz ka ēstid iz vōitē saksadēn vastē nopiddē un saitē 1224 aigastēs saksadēst apvōttēd. Kil perrē ne kōļēst pāgiņ kōrd valdiņ sōdē saksadēst un saksa klousēbēst, bet se iz izduod, siest saksa roudi keiz voļ viza, un kus ta akiz, sāl ta maņiz vierda.

3. Ežmi saksad tulmi un ežmi Livėdmō biskop Meinhard.

Se vōiž vōlda nei 1164—1170 a. vailē, ku tūl ikškōrd ajiz id Lībek pilsāt koig Rīgā Vēna sūzē. Sie lōja koupmed astistē aigē un kōlēstē tulīn livėdēks andēlt tiedē, bet se vol ežmēks lālam, siest livėd pidistē nēdī pa-merlōpitajidēks un iz uskēt nēdī. Bet perrē ku livėd neistē, ku nēdī āb uo kārtamēst, noklōkšistē ne saksadēks koupvaitēmēz. Stōstēbād, ku labakēm andēl tiemēz perast saksad jetistē id entš mie livėd jūrē sāl livėd kieldē oppem un vōtistē id 15 aigast vannit livē poiškēz inē Saksamōlē sāl saksa kieldē oppēm, nei ku siz volks nāntēn kaks tulkē, kis ābtēks nāntēn andēl jūšē, un ku se poiški volli tāma tuntēb Leī Indrik.

Saksad kierist sūr luštēks tāgiž entš mōzē un stōstēstē sāl id entš liedamēz. Toiz kevad sōtiz Bremen pilsāt biskop koupmedēn id vana munk Meinhardē inē, ku se sludinēks livėdēn rištuskē un rištēks nēdī. Meinhard vol rōški koupmed kādst livėd kieldē oppēm un ni ta pōliz Polotski firstē Vladimirē, kien maksistē Vēna aigist mōd maksidi, ku se atvēlēks tāmēm livēdi rištusk jūrē atkierē. Nei ku Vladimirēn midēgēst sāl vastē iz uo, siz vōstiz Meinhard Ikškila jūst id kabal mōdē livėd kādst, uztei sīnē ežmēz pivakoda un īrgiz Ikškila immēr rištuskē sludinē

Ežmēks misionar tie lekš diezgan aššē jeddēpēdēn, siest pāgin livėd, nānt vaisē ka livē pāmied neiku Ilo (Ülo), Vitso, Alo un Anno, laskistē ēntšta rištē. Seda tiedē vel pakerdintiz se, ku tallē 1186 aigastēs tultē leišēd Livėdmōzē lōpēm un savōtistē pāgin livēdi vizzē un kitistē nānt kilđi. Siz savōtiz Meinhard entš miedkēks un rištēd livėdēks sodaažad kāddē un lekštā mōtsē leišēdēn vastē. Sāl saitē leišēd sataptēd un Meinhard atvōtiz nānt kādst vizzē saddēnd livėd un nānt vilā tāgiž. Seda nātšē uzuskistē tānda livėd vel emint un laskistē ēntšta rištē.

Perrē seda kitiz Meinhard livėdēn, ku nāntēn um vajag id nīn uz tiedē, kus vōrē puggē ienaidnikad vastē. Ta kutsiz Gotland kōlast mīrnikidi uu būmēstārī un laskiz nāntēn Ikškille mīrtēd nīn un pivakoda tiedē. Aššē perrē seda ku Ikškila nīn un pivakoda saitē uz tiedēd, tultē letlēt sugvelid zemgalēd

līvādi lōpām. Līvād savōtist eņtš vīla un pugist lkskila nīnē vōrē. Zemgalād, kien sāu joud vel iz uo tuntēb, nagrēst il līvād ūd nīn. Ne savōtistē pāgiņ vizdī keuzi un tōštē nīn amād roudkēks Vēna jougē veddē, bet se iz izduod nāntēn, siest sāu un kākād volfē ju viššād ku zemgalād kiedād un mied. Ku ne neistē, ku nānt joud um pa-piški un ku līvād nāntēn mīr pāldē eņtš spitsid lēdādēks pāgiņ skōdē tiebād, pististē ne kila palam un lekštā tāgiž eņtš mōzē.

Meinhard eņtš dūšēg tie tagan sai Rōm pāvstēst ienustād pa-Līvēdmō biskopēks. Tāmmēn pa-ablōzēks sai sōtād Bremenst iks munk Teodorik. Se vol ka ežmi, kis ēstid jūrē lekš ristuskē sludinātēn, bet sāl ta sai piga nōvē, siestē ku ikskōrd jōnpāvan pāva vol apvōrtād kūstē, siz mōtlistē ēstid, ku saksa bufa tōb pāva jarasiedē un tōtistē tām oppertē. Ikštēz munkēn lekš pa-vōnēks siekōrd pāzēz tiera nōgēks ēstid jūstē.

Līvād pōlamēz un tōitamēz pālē ristuskē pievōttē laskiz Meinhard ka Tureidēz nīn uztiēdē un sōtiz sīnē munkē Teodorikē jumalsōnnē sludinātēn. Sāl Teodorik piga sadiz līvād vanād jumaldēn pa-oppērēks. — 1189 aigast sōvvē sūr vīm pōrpludinātiz līvād nūrmād un norikiz nānt vīla, bet Teodorik nurm, mis sālīz nānt kilgē vol, iz sō noriktād. Siz līvād pīdistē tānda pa-bufāks un tōštē tām oppertē eņtš jumaldēn, siest ne uskistē, ku nānt jumalād volfē sōtēnd nāntēn sellēz nālaima pa-stroipēks, mikšperast ne volfē ristuskē lānād. Jedmēl oppertēmēst tōštē līvād teutē sōdē, voi jumaldēn un miel perast se oppēr. Ne paņtē Teodorikē vālda ōbiz sālge un vištē il kōd ristē pandād škāpē. Teodorikēn pa-vōnēks astiz ōbbi il škāpād jel, se um juva jālgāks. Bet sāl iks līvād priestēr kītīz, ku saksa vōrēz jumal istaji Teodorikēn sālga tagan un paņņiji ōbizēn juva jālgāks illē astam. Līvād vōtistē un pūstistē ōbiz sālga pūdēks. Siz vištē toista kōrd ōbiz il škāpād, bet ōbbi astiz tegiž juva jālgāks illē un siest sai tuntād, ku nānt jumald Teodorik nōvē āb tōtē. Seda nātšē uskistē līvād tānda vel emiņt un pāgiņ laskist eņtštā ristē.

Vaitaigal ei Meinhard aža līvādēks, kientē ta vol lkskilas ristēn, pa-sliktizēks. Biskop vol kītēn, ku ristād līvād sōbād Bremen pābiskop valdišēn ala vōttād un ku nāntēn līb kimmēz

daļīb entš vīlast maksamēst pa-juvamēks pivakodan un tām dēnijidēn. Seda küldēs ruoikēst līvēd Vēna jougē, kus ne voltē vedkēks rištēd, un pezist sāl rištusk jara kītēs: „Vēna, vī sa sie ūd usk tagiž Saksamōlē, kust ta um tund, — mēg iemē entš vana usk jūrē.“ Entš mielkibdēs lekstē līvēd vel nei kougēn, ku lōpistē Meinhard piškiz vīla jara un peksistē tānda un mūdi sakšti.

Ni vōtiz Meinhard nōvvēks Saksamōlē tagiž lādē un sāld abbē voltšē. Bet līvēd saitē teutē tām nōu un kārtist siest entšēn sliktēmt tūlmē. Libdēz kielkēks pōlist līvēd Meinhardē, laz ta iegē nānt seggē. Biskop paāndiz un ei, bet sai aššē teutē līvēd kōdkēlizēst izpidamēzēst un mōtliz sailiz urgē Gotland kōla pālē. Bet se iz izduod tammēn, siest līvēd uzvaktistē tānda un iz laskēt tānda jara lādē.

Siz sōtiz Meinhard entš ablēz Teodorik il sie aza pāvstēn tietē vīmē un abbē pōlam. Se pāziz set kovalēks līvēšt. Ta istiz ōbizēn sālgē, loulrōntēz un piva veiž kādsē un kītiz, ku ta lāb ruidi vaūtlēm, set nei ta vondzistēz pāziz il ruobiž.

Ku pāvst il Livēdmō pivakoda ažad vol küldē sōnd, izsludintiz tāma līvēd vastē rištōda un tōitiz amadēn, kis paganēd vastē soddēl lābēd, ama iga tiedēd patud pieandē. Bet vervalami ei siekōrd jara. Meinhardēn iz uo emiūt abbē vajag. Ta ei rujaks un ku entš kuoldēbstūnd neiz tūlmē, kutsiz ta amad līvēd vanimēd kubbē entš lova jūrē un kiziz, voi ne perrē tām nōvē tōbēd bās biskoppē iedē un rištuskstē atsaddē. Ne atkītistē, ku ne tōbēd pidēd rištuskē un biskop jūr iedē. Ābkōgiņ perrē seda izlaskiz Meinhard jengē 1195 aigastēs. Tām ezmēks pantē lkskila pivvēkoddē, perrē biskop Albert vīž tām un matiz Rīgē dōmpivvēkoddē mōzē.

4. Toi līvēd biskop Berthold.

Perast Meinhard nōvē sōtistē Livēduōzē toiz biskop Bertholdē. Se miez tōž tūlda tūlīn sodavāgkēks, set pābiskop pōlamēz pāl tuļ ta ezmēz kōrd bās vāggē. lkskilas sakutsiz ta amad līvē vanimēd kubbē un āndiz nāntēn siedē, juodē un skīnkidi. Ezmēks savōtist tānda līvēd juvist. Bet ku līvēd

segas rōk izlekš, ku Berthold um tund Līvədmōzə rikkəks sōmē un līvədi appīkstəm, siz pidistə līvəd nōu, ku Berthold kōrd pīvaskodas voļ, mis tām kəks laz tiegə, — voi pistə palam tām ama pīvaskodaks, voi mōzə rabbə, aga Vēna jougə jara upantə. Berthold sai kūltə līvəd mōtkišt un ūrgiz tīgiz Saksamōlə. Sāl ta sai pāvst kādst abbə un tuļ 1199 aigastəs rīstosodavāgkəks tīgiz Līvədmōzə. Līvəd satuļtə Vēna jūrə kubbə un laskistə Bertholdən kītə, mikš ta sodavāgkəks um attund. Berthold atkītiz, ku ta sieperast um tund sodavāgkəks, laz līvədən vōiks piepīkstə rīstusk pievōttə un nāntən, kis seda atə pievōttənd, ka papiddə. Se pañ līvəd kōza palam. Ne sādīstə ēntštə taplēməz vastə valmēks, un ku Berthold tuļ entš vāgkəks nīnstə, īrgiz taplēmi. Līvəd pidīst vastə neiku lovvəd, nei ku saksadən voļ pīga puggēməst. Berthold īz entš tuļiz ōbiz sāl gas sai ievīdəd līvəd seggə. Sāl kakš miestə sapīdistə ōbiz un kolmēz — līvəd tuntəb pāmiez Imanta—pīstīz Bertholtə entš škāpəks sāl gast lebbə. Nei sai nōvə toi līvəd bīskop Berthold 27. VII. 1199 līved heroi Imanta kād lebbə. (Ni periz aīgal letlāst atə īrgənd Imantə pa entš heroi kəks pīddə, neiku ne tōbəd amdī līvəd vīndīgdī entš azaks tiedə. Bet se um seldə toīz, ku Imanta um līvi. Se um se īz nim, mis paldīn um tuntəb īf ama passouļ Suomēmō knaš ved-sadam Imatra lebbə. Un līvəd vōībəd lāppənd vōlda, ku nānt īzaīzad heroid Imanta, Kaupo un munt atə tuntəbəd īf passouļ neiku munt toutəd ama sūrəd mīed.)

Aššə perrə seda ku Berthold voļ mōzə taptəd, līvəd neīstə, ku ne saksad vastə āb vōitə nopīddə. Ne tōstə tegīz mīerə. Saksad voļtə sieks set siz nōus, ja līvəd laskəbəd ēntštə rīštə. Siz sai mīerə sie pāl tiedəd. Bet se voļ set līvəd puoldə sīlma-kēra. Ku rīst sodavāg atkīerīz tīgiz Saksamōlə, pezīstə līvəd rīstusk toīsta kōrd Vēna jougə jara un kītīstə tegīz: „Sīnə mēg nopezzəm seda rīštəd veta un uskə un sōtəm tām saksadən ta-gan Saksamōlə tīgīz“. Perrə seda pidīstə līvəd pīva, joitə voļtə un oppərtəst tegīz entš vanad jumaldən. Līvədmōzə ienəd saksad īz tuodət mīdegəst tiedə: nāntən entšən voļ īf entš jēlaməz gōdēməst. Līvəd tōšti ka nēdī amdī mōzə rabbə, bet saksad saītə seda jedməl mañnə un ūrgīst jara Gotlandə un sāl Saksamōzə un toītə pāvstən ūd sōna īf līvəd ūd atsadaməz.

5. Kolmēz līvēd biskop Albert un rīstsodad

Kolmēzēks Līvēdmō biskoppēks sai Albert von Buxhōwden, pāpivakoda priestēr Bremenēst. Se miez pañ amđi līvēdi, let-lizi, ēstidi un mūdī saksa sōnnē kūlmē un rīstusk pievōtam. Ta sai aššē arut, ku līvēdēks um vāgkēks jēlamēst. Albert voļ koval un samuoštaji; mis ta kōrd jeddē vōtiz, sie ta ka lebbē izvediz. Tāmmēn pa sūr ablēzēks voļ Rōm pāvst Innocentius III. Se voļ ama veggī nēsti, kis jedmēl tānda vonnēd pāvstēd truon pāl un kis kutsistē ēntšta pa-Kristus azumnikadēks mo pāl.

Albert 1199 aigastēs lekš Gotland kōla pāl, sai sāl vīz-saddē miestē un tuļ tāgiz Saksamōzē. Sāl voļ izkūltēd līvēd vastē rīstsoda. 1200 aigastēs pūritiz siz Albert ēntš miedkēks 23 koig pāl piva Mōri plaga allē Vēnajoug sūzē, īds kāds Kristus bilda, toiz kāds mōk. Ne astistē ēntš koigid pāldē mōzē un īrgistē līvēdi ala ētam ēntš valmēkstiedēd plōn perrē. Līvēdmo, kus tuļ rīstusk sillē sādē un saksa sōnnē kūlmē pānda, sai Piva Mōrēn svētēd, un vel paldīn nutab sēda mōdē pa- Mōrēmōks, neiļz ku Palestin Jumal Puoga nimmē kāndab.

Saksad vastēvōtami līvēd puoldē voļ kōzzi un terabi. Pāgin voļ saksadēn ēntš joudē iznāktēmēst un veriz mōkēks jēga puolē radlēmēst, kuñtš ne līvēd izandēdēks saitē. Ama dūšēg vastē pañniji voļ Kaupo Tureidast. Se miez ēntš piskiz līvē polkēks tei saksadēn amši skōdē kus set jūrē sai. Bet saksa roudi keiz ei ama siekēks vīndajizēks un pañ Kaupēn ala āndam un ēntš polkēks rīstusk vastē vōtam. Ku līvēd neistē, ku saksad attē ju veggist un nānt jumal um ka ju sūr āb ku līvēd ēntš jumalēd, siz pidist līvēd pa-labakēmēks saksadēks mierē tiedē. Saksad pagerēst 30 livē nuormiestē un sōtistē nānt Saksamōlē sāl papriestērdēks izoppēm, kien perrē volks ēntš tout vaisē jumal-sōnnē teutēmēst un līvēdi rīstusk jūs pidamēst.

Albert ežmi tie voļ ēntšēn un ēntš vāggēn īd druošē kuož izvotšēmēst, kus paganēd pālēailēmēz jedstē vōiks vōrē lādē. Sieks īrgiz ta 1201 aigastēs Vēnajoug sūzē pilsātē tiedē un pañ sien nimmēks Rīga. Ta pañ ka Rīgē lāppēnēn dōmpivakodan ežmēz nūrēkakiu. Biskop īz voļ juva teknik. Ta ēntš roudkēks aptei pilsātēn kordēz val immēr, neiku ienaidnikad āb vōikstē sillē sōdē.

Ezmaks voltə rištsoda zōdatəd jega sigzə t̄agiz Saksamōlā lānəd, ku mōtlistə soda loppən uom. Bet strēk aiga perrə nāk-tiz, ku se um set atnovvəmi. Siest tallə, ku sūr saksā vāg iz uo emin Līvədmōsə, kiskəst līvəd ēntšta vāldin, saklōkšistə zem-galədəks mierə un igrigstə ūd pāl Albert vastə sodikšə. Albert, kien pāgin sodamēdi iz uo, lekš 1202 aigastəs ūd pāl Saksamōlā, savōtiz vāggə un tuļ t̄agiz. Ni vol līvədən ama briesmāg aiga. Saksad tapistə nēdi, lōpistə nānt villə un muotšistə roušti kui set vōišti. Nei līvədən mūdə iz ie pālə, ku entš brīvəb kōtə, saksadən pieandə un rištusk tegiz vastə vōttə.

Ni emin iz lask Albert entš mēdi Saksamōlā t̄agiz, bet dibintiz neinuttəd Mōkavēf ordə. Se ord vol briesmāg un viš. Pāgin joutemāks iend saksā rītāld tuļtə Līvədmōzə sodikšəm set sieks, laz tāsa joutəm roud kādst vōikš tegiz entšən villə sakiskə un sodaslavvə sōdə. Ordəvelid keitə idstid ka Estimōdə lōpə-məs un ēstidən mōkadəks rištuskə vīməs, ku priestərd seda sōnadəks iz vōitə notiedə. Bet ēsti tout vol ju sūr un siz ka ju veggi āb ku līvəd tout, mikšperast saksadən vol nāntkəks sodikšəmest pāgin. Perizəks ka ēstid joud sai murtəd, neiku ēstid voltə sellist iz saksā vārgəd neme līvəd.

Sie vastə kerdəstəz un bās sūrtə vervalaməst pieāndist ēntšta letlist saksadən un pievōtist rištusk. Ne vodlistə sie lebbə saksad kādst abbə sōdə līvəd vastə, kis letfizi peksistə un pīkstəstə un lōpistə; ka leišəd, krievid un ēstid teitə letlistən pāgin skōdə. Sieperast siz letlāst laskistə ēntšta rištə, mōtləs sōdə selləz iz vara, neiku se saksadən vol.

Neiku līvəd vel idstid voltə diezgan sūrpād un vaitvaitin atsadist rištuskstə un akist saksadən vastə, siz vōtiz Albert nōuks līvədi letlistəks saseggə, nei nēdi emitən idtoistə atškierə un nānt idmēlist rikkə. Letlāst, kien entš mō vol pa-piški, priekəks tuļtə līvədmōzə līvəd vaizə jelam, un siestə siz igrig se līvə tout kaddəmi. Ama piškiz viga jūs letlāst idstid setku lekšta līvədi kaibəm saksadən, un siz vol saksad vitsa tegiz il līvəd ju briesmāg āb ku jedməl. Letlāst kōza un kielpeks allə jelləs un saksā roudist kātā mūžəm tundəs sulistə līvəd idstid emin-tən letlistəks kubbə. Se idə sulləmi lekš diezgan aššə, neiku perrə 300—400 aigastə iz uo emin vanas līvəd kodkuožəs Vēnā.

sūsə līvədi. Un ka mūs Vidumōs līvəd sulistə itə sulaməst. Set Zalis joug sūsə līvədi vel jeliz Vidumōs mingiz kūzkində aigastə tagizpēdən, paldin nēdi ka sāl emiņt āb uo. Ni set Kuolka nanas um vel perri piutāuž līvədi, bet mēg perrist līvəd āb tōmə emiņt sullə lefēst seggə, — mēg tōmə tāsa guodəks piddə līvəd nimmə, neiku izaizad jedməl mēdi!

A. Skadin.

Kui merkure um naista ādagtən.

Mina voļ ikštoistən aigast vannit polakəz eņts iza jūs, Ire kilas, Grabal. Īd ōdæg sigžə obbə ma lekš randə muddə vaņt-
fəm. Ni ma lāb il Ire joug un ma kūləb, ku ikš nai briesməg rākəb Jēze pāl, id Ire rānda pāl, jougaigas. Ma mōtləb ku mingi zōldatəz aga kīskəb mingist naista. Ni ma lāb sīnə sie iel perrə un sōb nei kougən ku mernaigə. Ma nāb, ku še naist-
puoli um ikšiggin mernaigas un lagtəb keizi un iekəb ilz un rākəb Jēze pāl. Ma kūl sēda ieldə: še voļ Kērstə, mād eņts kōrandst. Mina lāb tāmən jūrə un kizub: „Kērstə, mis sinnən viga um?“. Tāma ievāņtləz mīnda un kītiz min pāl: „Andrəks, voi Jēz Kristəs!“, un nei īrgəz ailə — mītə itə sōnnə iz rōkand, lekš un kadiz jāra sies pimdəs.

Mina ei vaņtfəm un mōtliz, ku ta um mulkizəks iendj kevamieləks. mād Kērstə. Aga mina neiz: uzreiz tulab mērst selli sūr musta aigə. Mer voļ glūžə vaga un še vana laint set skalintəz mernaigə. Bet ma ni kieriz immər. Minnən voļ nēla-arlimi ang kāds. Ma pidiz sie ang grūžəməz perrə, aga še sūr musta lekš taggiz mērrə: tsāp tsāp tsāp! Ma vodliz. Ikškōrd kūləb ku tulab tegiz še musta leb sie mernaigiz. Ni ma vōtab un akub tām vastə. Neika ma grūžiz angkəks tāmən — grūžiz vast rōda vitsə. Ma astiz tāmən jūrə un vaņtləz. Se voļ sūr vīnəvōt, kūz roudist vitsə pāl un pēra ullə. Ma noruffiz tām ilz un lekš kodai.

Kērstə voļ noailən kodai un voļ loval pitkaləz, mōs paga-
lam, nei noādagən ku neiku doktor tagan broutšəməst, un kītən

min izan, laz min iza lakkə ni mīnda gloibəm, ku ma iend sie
kure kaddə rānda pāl. Min iza kēngiz jalgi un tōz tūlda mīnda
voššəm. Ma lekš nagrəs tubbə un kitiz, ku sēda kurest mina
angkəks siskiz mō un uoñdzəl tuob tām kodai.

A. S.

Jema.

Mis nei saggəld jema sīn mernaigə lāb,
mis nei saggəld jema pids randə sāl kāb?
Ta merrə id vantləb, — mis vodləb kil ta,
mikšperast kil vierəbəd kīndəld tām ka?

— Tām puoga lekš merrə, ta aigas əb uo, —
sa jelsə eñtš poigə kil nādə əd sō!
Ne munt tulʔə aigə, ne kītist tām nei:
„Sin puoga, kūt jema, sīn mer puojə ei“.

Kil jema jūr jelsə tām puoga əb tul.
Ta vodləb, ku lainəd un ōvad un tūl,
ne aigə tām tuokstə, siz kälmađ pāl sōks
ta vidə eñtš poigə, sīn mattə tām tōks.

Siz ama knaš kälma eñtš puogan ta tieks,
se kuož ama arməks tām ilma pāl ieks.
Ta kälmađ pāl istaks un mōtlə ta tōks,
ku puoga um tovviž, — kui sīn ta ka sōks.

K. Stalte.

Katši kaš.

Katsin vol knaš
kērabi kaš.
Se kilgsə tām magiz
un īridi akiz.

Salandiz ammə,
nei lestə ku kammə,
vozzə un semđi,
ama emiñ — iłdzemđi.

Ūž legarastajiz zing.

Kas tēg kūlist tāmōdān, —
ūž loul um legarastajēn.
Se min seldā mielē ei,
tāmōdān ta louliz nei:

„Kaladkuļ, kaladkuļ,
kūl-kūl!

Mis sa tōd, mis sa tōd?
mōdē sōd'?

Mis sin voļ, mis sin voļ,
loļ-loļ!

Mō um min, mō um min,
āb uo sin!

Ulzē, ulzē, ulzē, piņ!”

K. St.

Kītāb miez.

Kil sellist rovvēn ou sōb antēd,
kis sūrđi tiedi vīndabēd;
ka sellist sōbēd tādēl pandēd,
kis pāgin kēli muoštābēd.

Vel emiņ sellist vōimē kītē,
kis lebbē kānd um vōrē mō
un jara unnēn sēda itē —
eņtš jemakiēldē vel āb uo.

K. Statte.

